

מנביל רשות השדרה, יוסף לפיד, הטיל וטו. כתבה על ההצגה מיקרה גבול נפסלה לשידור במבט. המזכירה של לפיד הסבירה, שכתבה מסוג כזה מקומה בתוכנית האמנותית שמונה וחצי ולא במבט, משום שהיא תומכת באש"ף, סיפרה הבימאית רות חזן.

עוכרה וינגרמן (מימין)

משחקת את

רמונדה טאויל

ההצגה, המעלה מיפגש דמיוני בין גולדה מאיר ובין אחת הנשים הבולטות ביותר בגדה המערבית, רמונדה אל-טאויל (העולם הזה 2331), היא נסיון מעניין ואמיץ הנעשה בימים אלה על בימת צוות אדל-אביב.

כתב הסלובודיה עמוס ארבל, שראה את ההצגה, ביקש לצלם את הקטעים המעלים עימותים פוליטיים. אחרי שקיבל אישור מעורך מבט מיכאל קרפין, קבענו יום צילום. העמרנו את התפאורה, הכנו את התאורה. פיתאום הגיע טלפון שהכתבה מבוטלת, מוחה רות חזן, כתו של מנהיג מפ"ם, יעקב חזן, שגם כתבה את המחזה.

כשמוצניקית ותיקה, אכלתי את הבעייה הערבית בוקר, צהריים וערב. אומרת רות. זוהי, לדעתי, בעיית המפתח לעתיד הציונות, בין אם יוקם כאן מישטר אפרטהייד או שהכיבוש יהיה אפיונדה חולפת.

בשבילי אין זה מחזה פוליטי. יש הברל בין מה שחושבים ומה שמר-גישים.

אנחנו חיים בשניות. אנחנו חושבים שהפלטטינים הם אנשים כמונו, ובכל זאת נשאר הערבי אדם אנונימי. כמי שגולה בקיבוץ מישמר העמק, במצב של סכנת-נפשות מתמשכת, עורר כי הערבי פחד. זו היתה מודר איתה ררך העיסוק בחייהן הפרטיים והפוליטיים של שתי הנמרות — הפלסטינית והציונית. ניסיתי לגלות גם את הצבע האינדוידואלי של רמונדה אל-טאויל, שהיא עיתור נאית ומנהלת סוכנות-ידיעות בירר שלים המירחית.

רמונדה היא שועלי-קרבות ותיק של העם הפלסטיני, שישבה במעצר-בית במשך שנה בפקודת הממשל. קראתי את הספר מעצר בית, שהיא כתבה במשך אותה השנה ברמאללה, ומצאתי הרבה נקודות שיכולתי להדהות איתן, אומרת חזן.

"אין עם פלסטיני"

רמונדה אל-טאויל, שנולדה בעכו בסוף ימייהמנדט, התחנכה בישראל עם נוער יהודי, והיא דוברת עברית רהוטה. לפני מלחמת ששת הימים עברה לירדן, שם נישאה למנהל-בנק, ראוד אל-טאויל, המבוגר ממנה ב-25 שנים. זמן קצר אחרי נישואיהם עברו בני-הזוג להתגורר בשכם, שם הם חיו כאשר נכבשה העיר על-ידי כוחות צה"ל.

עד מהרה הפכה רמונדה למנהיגה האינטלקטואלית והפמיניסטית של ה"גדה המערבית. הלוננים הספרותיים שהיא ערכה בביתה עוד לפני הכיבוש, וגם אחריו, הפכו — למגינת ליבה של סכינתה — לזירת-מאבק על קידום ושיחור.

מאוחר יותר הפכה רמונדה לעיי-תונאית ומנהלת סוכנות-ידיעות. כמי תווכת בין האוכלוסיה המקומית ובין אמצעי התיקשורת העולמיים, וכאשה פמיניסטית בחברה הערבית, סבלה מחרפת הנידוי הן מהצד הפלסטיני והן מהצד הישראלי.

רמונדה, שהיא אם לארבעה ילדים, נעצרה פעמים רבות. כסיפרה, שיצא לאור ב-1979, היא מספרת על פעיי-לותה תחת הכיבוש הישראלי, ועושה שפטים במישטר הצבאי הישראלי

הנמרה משכם

מול

הלביאה ממרחביה

במחזה שיוסף לפיד התנגד להצגתו במהדורת "מבט", כי העימות חריף מדי

כל הנוקשות וההסתאבות, ובכך עושים לה עוול.
ובכל זאת, רברי גולדה כמחזה נשמעים כאילו הם נאמרים בפאתוס. האם לכך התכוונה רות?
כל דבר שנשמע לנו היום כפאתוס, היה בשעתו אמתי-חיים. אנשים באמת דיברו כך והאמינו בוה. ללכת ולייבש ביצות זה לא פאתוס. אם אכן תקום מדינה פלסטינית, אולי הרברים הנאמרים על-ידי רמונדה ישמעו כפאתוס בעיני הפלסטיני שיושלך לבית-הכלא.
שני קטעים דימוניים כמחזה מצליחים לרתק את הצופה. חזן עורכת מיפגש בין גולדה לבין חייל עם כיפה, שפולט כדור ובטעות הורג ערבי. הוא נפל, אומרת גולדה. התחלק כנראה, אומר בחור.
גולדה: בר-אדם.
חייל: ישמעלי... על כגון זה נאמר; הטוב שבגויים — הרוג.

שיאה. ב-1967, כשבגוריון היה היחירי שהציע לסגת מן הגדה, עמרה גולדה על שלה וסרכה.
ובכל זאת, קל לנו לבקר. לגביי, גולדה עדיין מייצגת את הציונות, בוודאי שלא נאולה כהן. ההרס הגדול של גולדה היה ההרס של תנועת-העבודה וההתנוונות של מפא"י, ואני מודישה זאת כמחזה. איראפשר לשכוח שהאידיאל הגדול של מפא"י היה הסר ציאלויזם. השאיפה לבנות חברה המבוססת על צדק ועל שוויון. מה שקרה אחר כך — זה כבר דבר אחר. כנאום האחרון של גולדה, לפני מותה, היא אמרה: אפשר לחשוב שרצייתי את הגדה, מעולם לא התגעענו אליה.
לדעתי, היא פחדה מהתקפות ערביות, רצתה להציל ברכה את היהדות. היא לא יכלה להשתחרר מחלומות גדולים ולהסגל למציאות, ובכך אולי שנתה. היום היא הסמל של

ובחברה הערבית השמרנית שכתוכה היא חיה.
זהו סיפור מיוחד של אשה מיוחדת, שעלה בכוחה לפרוץ מיסגרות מקר בלות ולבחור בדרך השלישית. לא בדרך הרם, לא בדרך הכניעה. כי אם בדרך של מאבק תוך כדי הידברות עם הצד השני. כעיתונאית ניתנה לה האפשרות לפרסם את המציאות הכואבת, אך היא ירעה שהיא עלולה לשלם על כך את המחיר.
מול הפנתרה משכם מעמידה רות חזן את הלביאה — גולדה מאיר. היא עורכת השוואות בין השתיים. היום גולדה היא מיתוס, אומרת רות, למרות שרבים פוסלים את אישיותה. אבל אם מחפשים אשה שהשפיעה בפוליטיקה, שהאמינה כי אמונות הגדולות של הציונות — אין כמו גולדה מאיר.
בשנות החמישים אמרה גולדה למשה ריין שאין עם פלסטיני. זו היתה

גולדה: ואתה לא עושה כלום. חייל: ובגויים לא יתערב. גולדה: שמע בחורציק, אני גולדה מאיר.
חייל: לא מכיר.
גולדה: ראש-ממשלת ישראל לשעבר.
חייל: אה, ההיא מימי מתושלח... זמנכם עבר, עכשיו אנחנו. נא לא לשכות: כי מראשי צורים אראנה ומגבעות אשורנה. עופרה, קדום, קרני חיטים, קרני שומרון.
את החומר הזה ליקטתי מעיתון הנקודה של המתנחלים, מצינת חזן. במיפגש אחר עם אשת הדסה, יוצאת גולדה מהחדר אחות פלצות: מה להמנינים זה שלך ולתורתנו הקדושה? גוערים בה, תורה המצווה כי יש לבזות ולהשפיל עם כבוש היא הומנית?

פסוקים בנוסח 'אשרי שיאחו וינפץ עוללך אל סלע' — תהלים קל"ג — הם הומניים? לא אשה. תורה זו מושתתת על עקרונות אלוקיים ולא אנושיים חולפים. כמו ההומניזם שמומנים שלך.
גולדה בורחת והאשה צועקת אחריה: עוד יקרב היום שבו נקרא כולנו למלחמת-מיצווה זו של השמרת עמלק... ישראל בטח בהשם.

חזן לא ידעה שפגישה רומה לזאת, אם כי יותר מתונה ממנה, התרחשה רווקא בין רמונדה אל-טאויל והרבנית מרים לווינגר במאי 1981 (העולם הזה 2281)

אמרתי לה: אם חזרתם לבית הדסה, למה שלא נחזור ליפח? אמרה רמונדה.
שמתם פצצות במחנה-יהודה, אתם הורגים נשים וילדים. אנחנו לא נוקטים בשיטות כאלה, ענתה לה הרבנית.

רמונדה: הפכתם את תברון לפצצת תבערה. בעצם ההתיישבות שלכם לקחתם זכויות של אחרים. לווינגר: אני מאמינה באלוהים

מאיה אנגלר

(משמאל) משחקת

את גולדה מאיר

וזה רצונו. תקראי את התניך ותראי שיש לנו זכות על ארץ-ישראל.
רמונדה: ומה עם הפלסטינים? לווינגר: אני לא. אומכת להם לא לגור בארץ-ישראל.
רמונדה: למה לא לנהל משאומתן בדרכי שלום, בלי רובים? דת ואקדח לא הולכים ביחד.
לווינגר: זה לא אנחנו, זה אנשי כחנא.

בחרתי בגולדה וברמונדה משום שהיה חשוב לי שהן תהיינה נשים. הלוואי שלנשים היום תהיה מעורבות פוליטית וחברתית כל-כך גבוהה. היכולת להביט החוצה, לפעול, להנהיג, להגיב ולקבוע מה צריך לעשות, היא תכונה נדירה. נשים היום מכינות פנימה. אני חושבת שלא הרבה גברים פוליטיים מביישה חזן.
גולדה ורמונדה מוצגות זו מול זו כמחזה כמעט בצורה סימטרית. הקהל מלווה את שתיהן משחר ילדותן, נעוריהן, נישואיהן, ומשך לאורך הקריירות הציבוריות שלהן. כל טיעון של האחת זוכה בתשובה מיידית אצל השניה.
גולדה ורמונדה יורדות מהמדרגות שמשני צידי הבימה, כשהן מציגות את עצמן. הקונפליקט הראשון מתורגם לשפה תיאטרלית של מאבק על כיסא גרול ומפואר, המוצב על הבימה. המאבק מלווה ביירות.
מאוחר יותר עומדות השתיים מול התיסכול הראשון של נישואיהן. ה שאיפה של גולדה להיות מעורבת פעילה במאורעות הגדולים מתגשמת לראשונה כשהיא הופכת להיות מזכירה כמעצת-הפועלים.
(המשך בעמוד 72)